

MONEDELE DESCOPERITE ÎN CIMITIRUL DE LA RADOVANU, JUD. CĂLĂRAȘI ȘI SEMNIFICAȚIA LOR SIMBOLICĂ

de MARIA COMȘA

La sud-vest de actualul sat Radovanu se află Lacul Coadele și valea numită după lac Valea Coadelor¹. Este o vale sinuoasă, mărginită de o parte și de alta de terase înalte. Pe valea Coadelor odinioară curgea un pârâș (azi șecat), care se vărsa în Lacul Coadele, avînd și el acum un debit de apă mult mai scăzut. Existența acestui pârâș care intra pe Valea Coadelor dinspre "Valea Lacului Porcului" a făcut posibilă dezvoltarea unor așezări omenești de-a lungul mai multor secole.

Astfel pe terasa joasă a pârfului (azi șecat) din Valea Coadelor a existat o prosperă așezare din sec.VI-X, iar poalele terasei înalte pînă la mijlocul pantei au fost ocupate de o întinsă așezare, databilă în a doua jumătate a sec.al XV-lea și pînă pe la mijlocul sec.al XVIII-lea².

Cimitirul ultimei așezări se află în vale, în punctul "Pe Neguleasă", suprapunîndu-se peste o parte a locuirii din sec.VI-X. Din acest cimitir, în cursul campaniilor de săpături din anii 1964-1969 și 1972-1973 au fost săpate 159 de morminte³, orientate creștinește vest-est (capul la vest), cu unele deviații.

Mai bine da o treime din cei decedați aveau cîte o monedă de argint, izolată, depusă intenționat.

În cele ce urmează nu vom prezenta necropola medievală de la Radovanu în ansamblul ei, ci ne vom referi doar la mormintele care conțin monede izolate, indicînd datarea lor și poziția lor în mormînt⁴.

"Pe Neguleasă"

- 1.-M.2 (1964), Ungaria, Maximilian, dinar 1568 (mfna dreaptă, pe umăr)
- 2.-M.3 (1964), Imp.otoman, para, sec.XVII (copil, pe piept).
- 3.-M.11 (1964), Imp.otoman, para, sec.XVII (mfna dr. ? pe abdomen).
- 4.-M.14 (1965), Imp.otoman, aspru, sec.XVII (copil = inf.II, pe șoldul dr.).
- 5.-M.16 (1965), Ungaria, Rudolf II, dinar, 1576-1612 (mfna st. pe abdomen).
- M.16 (1965), Ragusa, Grosetto, începutul sec.XVII (prinsă cu un fir la urechea st.)⁵.
- 6.-M.19 (1965), Ragusa, Grosetto, începutul sec.XVII (mfna dr. pe piept).
- 7.-M.21 (1965), Imp.otoman, aspru, sec.XVII (mfna dr. pe piept).
- 8.-M.23 (1965), Imp.otoman, Mustafa I, aspru, 1617-1618 (mfna dr. pe piept).
- 9.-M.24 (1966), Imp.otoman, Ahmed III, aspru, 1703-1730 (mfna st. pe piept).

- 10.-M.27 (1966), Ungaria, Rudolf, dinar, 1576-1612 (pe piept).
- 11.-M.28 (1966), Imp.otoman, Mustafa II, para 1695-1703 (copil mic, pe piept).
- 12.-M.29 (1966), Ungaria, Rudolf II, dinar 1602 (mîna dr. pe abdomen).
- 13.-M.30 (1966), Imp.otoman, para, sec.XVIII (mîna st. ? pe piept).
- 14.-M.32 (1966), Imp.otoman, frag. para, sec.XVIII (femeie, mîna st. pe abdomen).
- 15.-M.33 (1966), Imp.otoman, Mustafa II, para, sec.XVII (copil = inf. II, pe piept).
- 16.-M.34 (1966), Ungaria, Rudolf II, dinar, 1576-1612 (copil = inf. II, pe piept).
- 17.-M.35 (1966), Imp.otoman, fragm. para, sec.XVIII (copil = inf. II, pe piept).
- 18.-M.36 (1966), Imp.otoman, Mohamed IV, para, 1648-1687 (partea dr. a scheletului deranjat, mîna dr. pe abdomen).
- 19.-M.37 (1966), Imp.otoman, Mahomed III, aspru, 1595-1603 (copil = Inf. I pe piept).
- 20.-M.38 (1966), Imp.otoman, fragm. para, sec.XVIII (mîna st. pe abdomen).
- 21.-M.39 (1967), Imp.otoman, Ahmed III, para pt. Istambul, 1703-1730 (mîna dr. pe bazin).
- 22.-M.40 (1967), Imp.otoman, fragm. para, sec.XVIII (mîna dr. pe abdomen).
- 23.-M.42 (1967), Ungaria, Ferdinand I, dinar, 1564 (mîna st. pe abdomen).
- 24.-M.43 (1967), Imp.otoman, Soliman I, aspru, sec.XVII (la glezna piciorului drept).
- 25.-M.47 (1967), Imp.otoman, Mahomed II, aspru ptr. Adrianopol, 1451 (copil, oasele deranjate, pe piept).
- 26.-M.48 (1967), monedă distrusă (scheletul deranjat, a fost la baza pieptului, în mîna stîngă ?).
- 27.-M.51 (1967), Imp.otoman, Soliman I, asupru, 1520-1566 (mîna dr. pe bazin).
- 28.-M.54 (1967), Ungaria, Rudolf II, dinar, 1576-1612 (mîna st. pe piept).
- 29.-M.61 (1967), Imp.otoman, Soliman I, aspru, sec.XVI (mîna dr. ? pe abdomen).
- 30.-M.66 (1968), monedă distrusă (a fost pe piept, schelet matur prost păstrat).
- 31.-M.68 (1968), Ungaria, Rudolf II, fragm. dinar, Kremnitz, sec.XVI (copil, mîna dr., pe bazin).
- 32.-M.70 (1968), Ungaria, Rudolf II, 2 fragm. dinar, Kremnitz, sec.XVI (copil = Inf. I, pe piept).
- 33.-M.71 (1968), Ungaria, Ferdinand I, diaar, Kremnitz, 1575, postum (copil = Inf. II, pe piept).

- 34.-M.73 (1968), Ungaria, Rudolf II, dinar, Kremnitz, 1591 (mîna dr. pe piept).
- 35.-M.75 (1968), Ungaria, Ferdinand I, dinar, Kremnitz, 1547 (mîna dr.).
- 36.-M.77 (1968), Ungaria, Ferdinand I, fragm.dinar, 1527-1564 (mîna dr.pe abdomen).
- 37.-M.83 (1968), Ungaria, Ferdinand I, dinar, Kremnitz, 1535, mîna dr. (?) pe abdomen).
- 38.-M.84 (1969), Imp.otoman, Ibrahim I, aspru (Constantinopol 1049), 1639-1648 (mîna st. ? pe piept).
- 39.-M.85 (1969), Imp.otoman, Ibrahim I, aspru, sec.XVII (legată cu un fir la un deget al mîinii dr. pe bazin).
- 40.-M.86 (1969), Imp.otoman, Ibrahim I, aspru, sec.XVII (fată = Inf.II, la mîna dr. pe piept).
- 41.-M.87 (1969), Imp.otoman, Murad III, aspru 1574-1595 (mîna dr. pe bazin).
- 42.-M.91 (1969), Imp.otoman, Murad IV, aspru (Cairo, 1032) 1623-1639. (mîna dr. pe abdomen).
- 43.-M.92 (1969), Ragusa, gros, 1581-1594 (mîna st. pe abdomen).
- 44.-M.98 (1972), Imp.otoman, aspru, sec.XVI (mîna dr. pe piept).
- 45.-M.99 (1972), Imp.otoman, Murad III, aspru 1574-1595 (mîna dr. pe piept).
- 46.-M.100 (1972), Imp.otoman, Selim II, aspru, 1566-1574 (mîna st. (?) pe piept).
- 47.-M.101 (1972), Imp.otoman, aspru, sec.XVI (copil=Inf.II, mîna dr. pe abdomen).
- 48.-M.102 (1972), Imp.otoman, Mahomed III, aspru, Constantinopol (1595-1603) (copil=Inf.I, mîna dr. pe abdomen).
- 49.-M.106 (1972), Imp.otoman, Murad IV, aspru, Constantinopol, 1623-1640 (copil = Inf.II pe abdomen).
- 50.-M.116 (1972), Ungaria, Vladislav II, dinar, 1494-1503, Unger nr. 643 (legată cu un fir de inelarul mîinii dr. pe bazin).
- 51.-M.121 (1972), Ungaria, Mathias, dinar, 1616 (copil = Inf.II, pe abdomen).
- 52.-M.123 (1972), Ungaria, dinar, sec.XVII (mîna st. ? pe piept).
- 53.-M.124 (1972), Ungaria, dinar falsificat, sec.XVI (copil = Inf.II, mîna st. ? pe umăr).
- 54.-M.130 (1972), Imp.otoman, Selim III, aspru, 1789-1807 (la degetul inelar al mîinii dr. pe piept).
- 55.-M.134 (1973), Imp.otoman, Ahmed III, aspru, 1703-1730 (mîna dr. pe umăr).
- 56.-M.135 (1973), Imp.otoman, Mahomed III, aspru 1595-1603 (copil = Inf.I, legată cu un fir la mîna dr. pe bazin).
- 57.-M.137 (1973), Imp.otoman, Murad IV, aspru, 1623-1640 (mîna dr. ? pe bazin).
- 58.-M.144 (1973), Imp.otoman, Ahmed III, aspru, sec.XVII (mîna st. ?).

- 59.-M.145 (1973), Imp.otoman, Ahmed I, aspru, 1603-1617 (copil = Inf. II, mîna dr. pe abdomen).
- 60.-M.148 (1973), Imp.otoman, aspru, sec.XVII (mîna dr.pe piept).
- 61.-M.152 (1973), Imp.otoman, aspru, sec.XVII (mîna dr.pe abdomen).
- 62.-M.153 (1973), Imp.otoman, aspru, sec.XVII (mîna dr.pe piept).
- 63.-M.155 (1973), Imp.otoman, Ahmed III, aspru, 1703-1730 (oasele reînhumate grămadă, moneda printre oase).

Un mormînt, deocamdată izolat, a apărut și în punctul "La Muscalu", aflat în imediata vecinătate spre sud-vest de punctul "Pe Neguleasă". Așezarea din punctul "Pe Neaguleasă", în sec.XVI-XVII și în secolul următor, s-a extins atîi la poalele gorganului numit "La Moscalu", cît și deasupra, pe terasa înaltă, în special pe adîncitura care s-a format peste șantul care separa așezarea neolitică de restul terasei.

Mormîntul a apărut pe terasa înaltă, suprapunînd resturi de locuire din epoca neolitică.

Scheletul, orientat creștinește vest-est, cu mîinile pe piept, avea o monedă: Ungaria, Ferdinand I, 1550-1564 (mîna dr.pe piept).

*

Din cele 159 de morminte, în 63 s-au găsit monede, adică în mai bine de o treime. Monede au fost depuse indiferent de vîrstă (copii, tineri, maturi etc.) și indiferent de sex (bărbați sau femei, băieți sau fete). Nu am putut face o deosebire dacă legarea monedei la mîna dreaptă sau la mîna stîngă se făcea eventual în funcție de sex.

Monedele erau perforate și se aflau legate cu un fir⁶ la degetul inelar al mîinii drepte sau al mîinii stîngi. În trei cazuri - la M.70 (1968), M.85 (1969) și M.92 (1969) - s-au păstrat resturi carbonizate din firul cu care fusese legată moneda de degetul oelui decedat. Într-un singur caz (M.43) moneda era legată la glezna piciorului drept, iar într-altul (M.14) pe șold, fiind pusă inițial în buzunar (?).

Obiceiul se mai păstrează și azi la Radevanu. Din unele informații pe care le-am putut culege de la cîteva femei mai în vîrstă am aflat că moneda perforată se leagă de deget pentru a nu o pierde, urmînd "a-și plăti cu ea vămîile".

După noi, credința populară a păstrat o veche tradiție păgînă, care își are originea la daci și mai ales la romani. Este vorba de obolul lui Charon, credință care în Dacia postromană a fost tolerată de creștinism și datorită acestui fapt s-a putut păstra pînă în zilele noastre.

Acest obicei are o răspîndire mai largă în epoca medievală. El este cunoscut în numeroase necropole din Țara Românească, ca de exemplu la: Cetățeni-Argeș în sec.XIII-XIV⁷; Verbicioara (jud.Dolj)⁸ și Coconi (jud.Călărași)⁹ în a doua jumătate a sec.al XIV-lea; Buftea, în sec.XIV-XV¹⁰; Străulești-Măicănești începînd din a doua jumătate a sec.al XV-lea pînă în sec.al XVI-lea inclusiv¹¹; Cernica, în sec.XVI-XVII¹²; Tînganu în sec.XVI-XIX¹³; Oltenița-Renie în a doua jumătate

a sec. al XVI-lea și în prima jumătate a sec. al XVII-lea¹⁴, la Buzău-est în sec. XVI-XVII¹⁵; Bucov-Tioca în sec. XVI - începutul sec. al XVII-lea¹⁶; Grădiștea-Cunești (jud. Călărași)¹⁷ (sec. XVI-XVII ?); Cătălui-Căscioarele (jud. Călărași)¹⁸, a doua jumătate a sec. al XVI-lea - începutul sec. al XIX-lea; pe teritoriul Bucureștilor în sec. XV-XIX¹⁹, la care s-ar putea adăuga și altele²⁰.

Un lucru important care s-a desprins din relatările localnicilor în legătură cu dispunerea monedelor la cei decedați este acela că se pun numai bani care sînt în circulație, buni pentru a plăti de către cel decedat trecerea pe cealaltă lume. Această situație este valabilă și pentru cimitirul de la Radovanu, ca și pentru alte cimitire din Muntenia, monedele servind la o datare exactă a mormintelor în care se află, a cimitirelor din care fac parte în general, precum și a acestui obicei în special.

ANEXA I

Radovanu (jud. Călărași), cimitirul medieval.

Tabel cronologic cu monedele turcești (determinate de Oct. Iliescu)

Nr. crt.	sultanul	felul monedei	data	nr. mormînt.
1.	Mahomed (Mehmed) II	aspru - Adrianopol	1451	47
2.	Soliman (Suleiman) I	aspru	1520-1566	51
3.	Selim II	aspru	1566-1574	100
4.	Murad III	aspru	1574-1595	87
5.	Murad III	aspru	1574-1595	99
6.		aspru	sec. XVI	61
7.		aspru	sec. XVI	101
8.		aspru	sec. XVI	98
9.	Mahomed (Mehmed) III	aspru	1595-1603	37
10.	Mahomed (Mehmed) III	aspru	(1595-1603)Constantinopol	102
11.	Mahomed (Mehmed) III	aspru	1595-1603	135
12.	Ahmed I	aspru	1603-1617	145
13.	Mustafa I	aspru	1617-1618	23
14.	Murad IV	aspru	(1623-1639)Cairo	91
15.	Murad IV	aspru	(1623-1640)Constantinopol	106
16.	Murad IV	aspru	(1623-1640	137
17.	Ibrahim I	aspru)1639-1648 (Constanti-)nopol 1049	84
18.	Mahomed IV	para	1648-1687	36
19.	Mustafa II	para	1695-1703	28

Nr. crt.	sultanul	felul monedei	data	nr. morm. fnt.
20.	Ahmed III	aspru	1703-1730	24
21.	Ahmed III	para - Istambul	1703-1730	39
22.	Ahmed III	aspru	1703-1730	155
23.		para	sec. XVII	3
24.		para	sec. XVII	11
25.		para	sec. XVII	33
26.		aspru	sec. XVII	14
27.		aspru	sec. XVII	21
28.		aspru	sec. XVII	43
29.		aspru	sec. XVII	134
30.		aspru	sec. XVII	144
31.		aspru	sec. XVII	148
32.		aspru	sec. XVII	152
33.		aspru	sec. XVII	153
34.		aspru	sec. XVII	85
35.		aspru	sec. XVII	86
36.		para	sec. XVIII	30
37.		fragment para	sec. XVIII	32
38.		fragment para	sec. XVIII	35
39.		fragment para	sec. XVIII	38
40.		fragment para	sec. XVIII	40
41.	Selim III	aspru	1789-1807	130

ANEXA II

Radovanu (jud. Călărași), cimitirul medieval "Pe Neguleasă".

Tabel cronologic cu monedele ungurești (determinate de Oct. Iliescu)

Nr. crt.	împăratul	felul monedei	data	nr. marm.
1.	Vladislav II	dinar	1498-1503 Unger. nr. 643	116
2.	Ferdinand I	fragm. dinar	1527-1564	77
3.	Ferdinand I	dinar	(1535) Kremnitz	83
4.	Ferdinand I	dinar	(1547) Kremnitz	75
5.	Ferdinand I	dinar	1564	42
6.	Ferdinand I	dinar	(1565) Kremnitz	71
7.	Maximilian II	dinar	1568	2

Nr.crt. împăratul	felul monedei	data	nr.morm.
8. Rudolf II	dinar	1576-1612	16
9. Rudolf II	dinar	1576-1612	27
10. Rudolf II	dinar	1576-1612	34
11. Rudolf II	dinar	1576-1612	54
12. Rudolf II	dinar	(1599) Kremnitz	73
13. Rudolf II	dinar	1602	29
14. Mathias II	dinar	1616	121
15.	fragm.dinar	sec.XVI	68
16.	2 fragm.dinar	sec.XVI	70
17.	dinar falsificat	sec.XVI	124
18.	dinar	sec.XVII	123
Radovanu (jud.Călărași), "La Moscalu"			
19. Ferdinand I	dinar	1550-1564	

ANEXA III

Radovanu (jud.Călărași)

Monede emise de orașul Ragusa (determinate de Octavian Iliescu)

Nr.crt.	locul emiterii	felul monedei	data	nr.morm.
1.	Ragusa	grosetto	Inceputul sec.XVII	M.16
2.	Ragusa	grosetto	Inceputul sec.XVII	M.19
3.	Ragusa	gros	1581-1594	M.92

NOTE

- 1 Lacul Coadele și-a primit numele după fostul sat Coadele, care aproximativ pe la mijlocul secolului nostru s-a unit cu satul vecin Radovanu, formând împreună satul actual.
- 2 Nu ar fi exclus ca așezarea din epoca feudalismului dezvoltat, ca și cimitirul său din vale să fi existat și în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, pentru care avem unele indicii (de exemplu M.155, datat cu monedă turcească de la Ahmed III, 1789-1807). Pentru cunoașterea datei de sfârșit a așezării, ca și a necropolei sînt însă necesare noi cercetări.
- 3 La săpături a participat și Elena Gheannopoulos, fostă muzeografă la Muzeul de Istorie din Oltenița, în prezent profesoară la Radovanu.
- 4 Monedele pe care le prezentăm în cele ce urmează au fost determinate de Octavian Iliescu, căruiua îi aducem mulțumiri și pe această cale.

- 5 Moneda care se afla atârnată la urechea sfîngă a avut funcția de podoabă (cerce) cu altă semnificație decît cele aflate la mîini. Asupra ei intenționăm să ne oprim cu alt prilej.
- 6 Dinu V. Rosetti afirmă că la unele morminte de la Cetățeni-Argeș moneda fusese legată la degetul celui decedat cu un fir de arnici (=bumbac răsucit într-un fir și vopșit în diferite culori), cf. D. V. Rosetti, Moneda și podoaba în ritualul funerar din Țara Românească în veacurile XIII-XIV, în Studii și comunicări, 2, Pitești, 1971, p.187-192.
- 7 Aici, deasupra așezării principale (A) din epoca bronzului, au apărut morminte din epoca feudalismului dezvoltat. În unele din ele au fost descoperite inele și monede de aramă și de argint. Monedele românești sînt de la Vlaicu Vodă (1359-1369), probabil de la Radu I. Monedele bulgărești aparțin țarului Ivan Alexandru (1331-1371).
- 8 D. Berciu și colab. Așezările și cimitirele din societatea primitivă în Oltenia, I, Șantierul arheologic Verbicioara-Dolj, SCIV, I, 1950, 1, p.106. În unele cazuri monedele se aflau la mîini, alteleori lîngă craniu. Tot aici, în săpăturile lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, la un schelet, la un deget, a apărut și o monedă turcească, perforată. O necropolă aproximativ contemporană cu cea de la Verbicioara a fost descoperită și la Zimnicea, cf. I. Nestor și colab., Săpăturile arheologice de la Zimnicea, jud. Teleorman, "Studii", 2, 1949, 1, p.121, 125, unde însă nu sînt amintite monede.
- 9 La Coconi au fost descoperite monede în două morminte din cimitirul nr. 2, una în M. 12, un ban de argint, foarte bine păstrat, de la Mircea cel Bătrîn (1386-1396), cf. N. Constantinescu, Coconi, un sat din Cîmpia Română în epoca lui Mircea cel Bătrîn, București, 1972, p.105. A doua a apărut în M. 13 (ibidem, p.101 și 105, precum și figurile nr. 31 și 32). Este o monedă de bronz, găurită (= legată la deget) de la despotul Ivanco Terter, fiul lui Dobrotică (1370-1380), cf. P. Diaconu. O formațiune statală la Dunărea de Jos la sfîrșitul secolului al XIV-lea necunoscută pînă în prezent, SCIVA, 29, 1978, 2, p.190-194.
- 10 Aristide Ștefănescu, Considerații arheologice privind necropola satului Mănești-Buțea (secolele XIV-XV), în vol. București, X, 1981, p.143-144. Au fost descoperite 13 monede și numeroase podoabe. Necropola în bună parte contemporană de la Tîrgșorul Vechi, datată în a doua jumătate a sec. al XIV-lea-sec. al XVI-lea, în schimb, este aproape lipsită de inventar. În 47 de morminte (1957) nu au fost descoperite monede; cf. D. Popescu și colab. Șantierul arheologic Tîrgșor, în Materiale, VI, 1959, p.736-737.
- 11 Panait I. Panait în raportul Săpăturile de la Străulești-Măicănești, CAB, II, 1965, p.199. La Străulești-Măicănești, în mormintele din prima jumătate a sec. al XV-lea nu s-au descoperit monede. Se pare că aici monede au fost depuse în morminte abia în a doua jumătate a sec. al XV-lea. Ibidem.
- 12 Gh. Cantacuzino, Unele probleme istorice privind așezările medie-

- vale muntene în lumina cercetărilor arheologice de la Cernica, SCIV, XIV, 1963, 2, p.371-379. Din cele 70 de morminte, 35 (= 50%), aveau monede ungurești (11 piese) sau turcești (19 piese) la mână sau pe piept, ibidem, p.371; Gh.Cantacuzino, Gh.Trohani, Cercetările arheologice de la Cernica-Mănăstire, în Cercetări arheologice, IV, Muzeul Național de Istorie, București, 1981, p. 223-232. Monedele se află la mîna dreaptă sau la mîna stîngă, ca excepție la cotul stîng (M.6) sau pe craniu (M.36). În sec.XVI-XVII sînt monede ungurești și poloneze, iar în sec.al XVII-lea predomină cele turcești.
- 13 Mioara Turcu, Necropola feudală, în raportul Complexul medieval Tîngane, CAB, II, 1965, p.264-270. Au fost descoperite peste 240 morminte, din care la 46 (= circa 1/5) s-au găsit monede, în mare majoritate la mîna stîngă, ibidem, p.269; Iulia Constantinescu, Descoperiri monetare, ibidam, p.277-284.
 - 14 Done Serbănescu, Laurenția Georgescu, Necropola feudală de la Oltenița, în vol. Ilfov.File de istorie, București, 1978, p.157-158. În anexa I cf. determinarea monedelor de Oct. Iliescu, în ibidem, p.163. Din cele 21 de morminte la 10 (circa 50%) s-au descoperit monede turcești de la sultanii Murad III, Ahmed I și Osman II.
 - 15 Vasile Drîmboceanu, Săpăturile arheologice de salvare în necropola feudală din punctul "balastiera" Buzău-est, în Mousaios, II, Buzău, 1980, p.26 și urm. Cf. și alte monede descoperite în zonă la Aldeni, Berca, Bradu, Cîrligu Mare, Năeni, care provin, în parte, probabil tot din morminte.
 - 16 Material provenit din săpăturile noastre, încă inedit.
 - 17 Dorin Popescu, Les fouilles de Cunești, în "Dacia", V-VI, 1935-1936, p.109.
 - 18 Gh.Cantacuzino, Gh.Trohani, Săpăturile de la Cătălui-Căscioarele, jud.Ilfov, în Cercetări arheologice, III, Muzeul Național de Istorie, București, 1979, p.309-310 și 317-319. Monedele se află mai ales în morminte de copii. În M.5, M.6, M.34-36, M.39, M.41, M.42 și M.44 s-au descoperit mai multe monede la mîni, iar unele pe craniu. În M.61 erau cîte 4 monede la urechi, ca podoabe.
 - 19 Pentru cimitirul de la Biserica Sf.Gheorghe Nou, a doua jumătate a sec. al XV-lea pînă în sec.al XVI-lea inclusiv, cf. D.V.Rosetti, Santierul arheologic București, în Materiale, V, 1959, p.560, monede turcești și ungurești, și Materiale, VI, 1959 (o imitație după o monedă suedeză; o monedă turcească), p.779-780. Pentru cimitirele de la biserica Albă din Postăvari, în sec. al XVI-lea (monedă ungurească), iar apoi în sec.XVIII-XIX (monede turcești), vezi Gh.Cantacuzino, Santierul arheologic București, în Materiale, V, p.636 și 641.
 - 20 În cele de mai sus am avut în vedere doar acele cimitire în care au fost depuse monede la mîni sau și la mîni. Alte cimitire, în

care monedele sînt depuse pe cap sau în gura defuncţilor, constituite grupe aparte, care nu se leagă direct de situaţia de la Radovanu, asupra cărora vom reveni eventual cu alt prilej.

LES MONNAIES DÉCOUVERTES DANS LE CIMETIÈRE MÉDIÉVAL DE RADOVANU ET LEUR SIGNIFICATION SYMBOLIQUE

Résumé

Dans cet ouvrage sont présentées 41 monnaies turques, 18+1 hongroises et trois monnaies de Raguse, découvertes dans les tombeaux datant de la deuxième moitié du XVe siècle jusque vers le milieu du XVIIIe siècle (cf. la liste des monnaies et les Annexes I, II et III). Le cimetière (où l'on a découvert 159 tombes) se trouve au lieu-dit "Pe Neguleasă". Une tombe isolée a été découverte encore au lieu-dit "La Moscalu". Les deux lieux se trouvent dans la vallée de Coadele au SE du village Radovanu, dép. de Călăraşi.

La plupart des monnaies (61) a été trouvée soit à la main droite soit à la main gauche du défunt, une monnaie a été liée sur la cheville droite et une sur l'hanche droite, celle qui a été mise probablement dans la poche.

L'auteur est d'opinion qu'à Radovanu il s'agit d'une vieille pratique d'origine payenne, "l'obole de Charpn" qui a persisté de l'époque dace et romaine jusqu'à nos jours sur le cours inférieur de la rivière Argeş.